Archive of SID

پژوهش‌های نوین در تصمیم‌گیری
دوره ۳، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۷

دسته‌بندی سرویس‌های مشتریان به لحاظ سطح استفاده از خدمات شبکه شتاب با استفاده از مدل‌های ترکیبی

شهرزاد بهناز[۱]، راحیل حسینی[۲*]

۱- استادیار، گروه مهندسی کامپیوتر، دانشکده فنی و مهندسی، واحد الکترونیک، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
۲- استادیار، گروه مهندسی کامپیوتر، دانشکده فنی و مهندسی، واحد شهر قدس، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

دریافت: ۱۳۹۶/۱۱/۲ پذیرش: ۱۳۹۷/۴/۲۰

چکیده

با تجهیز بانک‌ها به سیستم‌های پرداخت و دریافت الکترونیکی و استفاده از کارت‌های اعتباری، مشتریان اکثر تعاملات بانکی خود را از طریق کارت‌های اعتباری و کانال‌های اعتباری نظیر دستگاه‌های خودپرداز ATM، پایانه‌های فروش POS، تلفن‌بانک، موبایل بانک و اینترنت بانک انجام می‌دهند. مشتریان با افزایش تعداد بانک‌ها و محصولات و خدمات آنان، زمانی که خدمات و محصولات بهتری پیدا کنند، به‌راحتی بانک خود را تغییر می‌دهند؛ بنابراین، مدیریت ارتباط با مشتری یک انتخاب اجتناب‌ناپذیر برای بانک‌هاست. یکی از ابزارهایی که در زمینه مدیریت ارتباط با مشتری می‌تواند به سازمان‌ها کمک‌کننده باشد، داده‌کاوی است. در این تحقیق برای شناسایی خدمات سودآوری که توسط مشتریان خوب مورد استقبال قرار گرفته‌اند، چهار روش داده‌کاوی درخت تصمیم، بیز ساده، K همسایه نزدیک و مدل ترکیبی استفاده شدند. هر یک از این روش‌ها بر روی داده‌های واقعی، آزمایش و کارایی هر روش سنجیده شد. نتایج ارزیابی مدل‌ها نشان داد که دقت مدل K همسایه نزدیک در شناسایی خدمات سودآور ۹۳/۲۶ درصد، دقت مدل بیز ۷۴/۸۳ درصد

* نویسنده مسئول مقاله: E-mail: Rahil.hosseini@qodsiau.ac.ir

www.SID.ir

Archive of SID

و دقت مدل درخت تصمیم ۹۷/۱۸ درصد است و پس از ترکیب مدل‌ها، دقت روش ترکیبی ۹۴/۸۰ درصد شده است. همچنین مدل ترکیبی ۹۶/۰۱ درصد از خدمات عادی را درست شناسایی کرده و در مجموع ۹۴/۴۴ درصد از خدمات را به‌درستی تشخیص داده است و عملکرد بهتری نسبت به روش بیز ساده و K همسایه نزدیک داشته است. از مقایسه نتایج ارزیابی مدل‌ها مشخص شد که استفاده از روش‌های ترکیبی در مقایسه با روش‌های دسته‌بندی مبتنی بر یک مدل، از دقت بیشتری برخوردار است.

واژگان کلیدی: دسته‌بندی تجمیعی؛ بیز ساده؛ درخت تصمیم؛ K همسایه نزدیک؛ رأی‌گیری.

۱- مقدمه

استفاده از خدمات بانکداری الکترونیک توسط مشتریان به‌ویژه خدمات کارت، تراکنش‌های بسیار زیادی را برای بانک‌ها ایجاد نموده است و بانک‌ها با حجم عظیمی از داده‌ها در پایگاه اطلاعاتی خود مواجه هستند که می‌تواند فارغ از استفاده در عملیات بانکی به‌عنوان یک منبع ارزشمند جهت کشف دانش و الگوهای رفتاری مشتریان تلقی شود. با توجه به‌ضرورت شناسایی رفتار مشتریان از جهات مختلف، شناخت درگاه‌ها و خدماتی که مشتریان برای امور بانکی خود استفاده می‌کنند، می‌تواند بانک‌ها را در سیاست‌گذاری‌های آتی در خصوص ارتباط با مشتریان و ارائه خدمات متنوع و کارا یاری دهد. استفاده از راهکارهای مناسب برای دسته‌بندی و تولید اطلاعات از میان انبوهی از داده‌ها برای بانک امری ضروری و حیاتی است و روش‌های رتبه‌بندی، پاسخی به این نیاز در جهت تأمین اطلاعات موردنیاز مدیران بانک‌ها است [۱، ص ۷۱-۸]. سیستم‌های مدیریت بانکداری، حجم انبوهی از داده مشتریان را در اختیار دارند و بنابراین، تجزیه‌وتحلیل این داده‌ها و تصمیم‌گیری روی محصولات موردنیاز مشتریان به‌صورت دستی امکان‌پذیر نیست. برای حل این مشکل فنون داده‌کاوی استفاده می‌شوند. با کمک روش‌های خوشه‌بندی و دسته‌بندی، مشتریان بر اساس شباهت ویژگی‌هایشان دسته‌بندی شده و این ویژگی‌ها مدل می‌شوند [۲]. هدف این پژوهش، پیدا کردن مدل‌هایی با توجه به مشخصات تراکنش‌ها و پراکندگی خدمات استفاده‌شده توسط مشتریان در شبکه شتاب است تا به این وسیله خدماتی که توسط سایر بانک‌ها ارائه شده و با استقبال مشتریان روبرو شده است، شناسایی شود. این شناسایی به مدیران بانکی کمک

www.SID.ir

Archive of SID

می‌کند تا با ارائه این خدمات در بانک خود بتوانند در بازار رقابتی امروز از سایر بانک‌ها عقب نمانند. همچنین خروجی این پژوهش به بانک مذکور کمک می‌کند تا درک مناسب و بهتری درباره خدماتی که ارائه می‌دهد و میزان رضایت‌مندی مشتریان خود و مشتریان سایر بانک‌ها از کیفیت این خدمات پیدا کند؛ به‌این‌ترتیب می‌تواند کیفیت و تنوع خدمت‌ها را افزایش دهد و به تبع، از این راه به جذب مشتری سایر بانک‌ها و مهم‌تر از آن افزایش رضایت‌مندی مشتریان خود و درنتیجه جذب منابع بیشتر و کسب سود بیشتر کمک کند.

با تشدید رقابت، حفظ مشتری هزینه‌ای به‌مراتب کمتر از جذب مشتری جدید دارد. بر اساس نتایج مطالعات، بانک‌ها و مؤسسات مالی به‌طور میانگین سالیانه حدود ۲۵ درصد از مشتریان خود را از دست می‌دهند. در نظام بانکی کشور ما نیز یکی از دغدغه‌های اصلی مدیران ریزش مشتری است. کاهش ۱ درصد نرخ ریزش مشتری منجر به ۶ درصد افزایش در میزان سود می‌شود [۳، ص ۷۹-۵۸].

در این تحقیق، برخلاف تحقیقات گذشته که بیشتر بر مباحث سنجش ریسک مشتریان، اعتبارسنجی مشتریان، خوش‌حساب و بدحساب بودن آن‌ها، شناسایی مشتریان ارزنده و میزان رضایت آن‌ها متمرکز بوده‌اند، به ارائه مدلی جهت دسته‌بندی تراکنش‌های مشتریان بر اساس نوع درگاه و نوع خدمت مورداستفاده و ارائه مدل‌های داده‌کاوی برای بررسی تراکنش‌های شبکه شتاب در یک بانک نمونه می‌پردازد که کمتر موردتوجه قرارگرفته یا می‌توان گفت تاکنون در ایران، پژوهشی در این خصوص صورت نگرفته است. با استفاده از این مدل، بانک می‌تواند درگاه‌های مختلف را از جنبه میزان فعالیت و خدمات مختلف استفاده‌شده توسط مشتریان در شبکه شتاب را شناسایی و با خدمات ارائه‌شده روی درگاه‌های محلی خود مقایسه کند و برای هر خدمت روی هر درگاه، تصمیمات جداگانه‌ای اتخاذ کند.

۲- مبانی نظری و پیشینه تحقیق

از زمانی که ابزارهایی به‌منظور کاوش داده‌ها به وجود آمد، استفاده از آن‌ها در حوزه‌های مالی مخصوصاً بانکداری مرسوم شد و همچنان نیز در حال گسترش است. تاکنون تحقیق‌ها و مقالات بسیار زیادی در مورد ارزیابی مشتریان بانک‌ها

www.SID.ir

Archive of SID

صورت پذیرفته است که به برخی از آن‌ها در جدول ۱ به‌طور خلاصه اشاره شده است.

مصطفی اسماعیلی و بهروز مینایی در مقاله‌ای با عنوان تحلیل مشتریان بانک بر اساس میزان فعالیت در شبکه شتاب با استفاده از فنون داده‌کاوی، یک مدل برای دسته‌بندی مشتریان بر مبنای فعالیت (میزان رویگردانی، میزان ورشکستگی یا احتمال عدم پرداخت وام و...) و میزان کارمزد آن‌ها در شبکه شتاب ارائه کرده و میزان سودمندی مشتریان در شبکه شتاب را بررسی کردند. با استفاده از نتایج این تحقیق، مدیران بانکی توانستند مشتریان فعال خود که کمترین میزان کارمزد را داشته‌اند، شناسایی کنند. همچنین با ترکیب یک مدل R*FMK و الگوریتم خوشه‌بندی K-Means، یک مدل پیشنهاد شده که مشتریان را به ۱۱ خوشه تقسیم می‌کند [۴]. اما هدف این تحقیق، تشخیص خدمات سودآور، خدمات عادی و خدمات سودآوری که توسط مشتریان وفادار مورد استقبال قرار گرفته‌اند، به‌منظور سیاست‌گذاری برنامه‌های متناسب با هر درگاه و هر خدمت است. در این تحقیق با استفاده از روش‌های دسته‌بندی تجمیعی و با ترکیب متغیرهای داده‌های خدمات، ازجمله میانگین مبلغ کارمزد هر خدمت، میانگین تعداد هر خدمت و میانگین مبلغ گردش هر خدمت با مدل RFM، مدلی پیشنهاد داده شده است که خدمات سودآور و خدمات عادی را بتوان مبتنی بر آن شناسایی کرد. مدل ارائه‌شده می‌تواند در بانک‌ها به منظور پیش‌بینی سودآور بودن راه‌اندازی یک خدمت یا حتی یک درگاه، مورداستفاده قرار گیرد.

جدول ۱ مروری بر مبانی نظری و سوابق مربوطه

عنوان مقاله	روش
کاربرد فنّاوری داده کاوی در سیستم CRM بانک‌های تجاری [۵]	• معرفی فنّاوری داده‌کاوی و کاربردهای آن در بانک‌های تجاری؛ • به این نتیجه رسیده است که اغلب بانک‌های تجاری در کشور چین هنوز روی مفهوم فنّاوری داده‌کاوی مانده‌اند؛ بنابراین، بانک‌های تجاری و دانشگاه‌ها به تقویت، تحقیق و عمل در این زمینه نیاز دارند.
کاربرد داده‌کاوی در بخش بانکی با روش خوشه‌بندی و طبقه‌بندی [۶]	• پیشنهاد یک دسته‌بندی با روش‌های مبتنی بر تجمیع برای پاسخ دادن به عدم تعادل کلاس؛

www.SID.ir

Archive of SID

عنوان مقاله	روش
	• نشـان می‌دهد که روش‌های کم شـمردن[1] تصـادفی، بسـته‌بندی[2] و تقویت[3] گروه‌ها رفتار خوبی دارند؛ • مشـخص شـد که الگوریتم‌های گروهی ارزشـمند هسـتند و با اسـتفاده از فنون پیش‌پردازش اطلاعات و آموزش دسته‌بندی تکی، بهبود نتایج به دست خواهد آمد؛ • استفاده از دسته‌بندی‌های بیشتر باعث پیچیده‌تر شدن کار می‌شود، اما این افزایش پیچیدگی می‌تواند با نتایج بهتری که به دست می‌آیند، توجیه شود.
چارچوب کارآ مد داده کاوی-CRM برای پیش بینی رفتار مشتری [۷، ص ۷۳۱-۷۲۵]	• عامل کلیدی در توسعه یک استراتژی کسب‌وکار رقابتی، درک و تجزیه‌وتحلیل رفتار مشتری است؛ • چارچوب داده‌کاوی-CRM به سـازمان‌ها کمک می‌کند تا مشـتریان ارزشـمند را شناسایی و رفتار آینده آن‌ها را پیش‌بینی کنند؛ • پیشنهاد یک چارچوب داده‌کاوی-CRM کارآمد؛ • مقایسه مدل بیز ساده با شبکه‌های عصبی؛ • دقت شبکه عصبی به میزان ۸۸/۶۳ درصد نسبت به بیز ساده بهتر است.
ارائـه مـدل برای پیش بینی فنّاوری‌هـای مـوردنیـاز در بانک‌ها با اسـتفاده از SOM و ARM [۸]	• با ترکیب خو شه‌بندی و قوانین وابستگی، نسخه‌ای از سیستم پیشنهاددهنده برای پیشنهاد خدمات بانکی ارائه کردند.
پیش‌بینی رفتـار مشـتریـان بانکداری الکترونیک با اسـتفاده از روش‌های داده‌کاوی در بانک شهر [۹]	• خوشه‌بندی مشتریان بر اساس سن، تحصیلات و جنسیت؛ • الگوریتم PNN؛ • الگوریتم SOTA؛ • ارائه الگویی جهت ایجاد وفاداری در مشتریان.
طراحی مدلی برای بهبود سیستم‌های پیشنهاددهنده بانکی براساس پیش‌بینی علایق مشـتریان: کاربرد روش‌های داده‌کاوی [۱۰، ص ۴۱۴-۳۹۳]	• پیشـینه رفتاری و علایق مشـتری، مبنایی مهم برای تصـمیم‌گیری درباره چگونگی رفتار با مشتری قرار می‌گیرد؛ • ارائه الگویی برای بهبود سیستم‌های پیشنهاددهنده بانکی به مشتریان و ارتقا کیفیت پیشنهادها؛ • ارائه الگویی برای پیشـنهاد خدمات بانکی مناسـب با دقت و عملکرد زیاد، براسـاس شناخت و دسته‌بندی پیشینه رفتاری مشتریان؛ مقایسـه عملکرد روش‌های بیز سـاده، K- نزدیک‌ترین همسـایه، پرسـپترون چندلایه و ماشین بردار پشتیبان؛ • با اسـتفاده هم‌زمان از چند روش، می‌توان از مزیت های تک تک روش ها بهره جداگانه‌ای برد.
تحلیل مشتریان بانک براساس میزان فعالیت در شبکه شتاب با اسـتفاده از تکنیکهای داده‌کاوی [۴]	•شناسایی مشتریان فعالی که کمترین میزان کارمزد را داشته‌اند، توسط مدیران بانکی؛ • خوشه‌بندی مشتریان با الگوریتم K-Means؛ • با بازتعریف متغیرR به *R و تعریف پارامتر K و تعیین اوزان با روش ماتریس مقایسات زوجی به نتایج بهتری جهت تحلیل میزان سودمندی مشتریان در شبکه تبادل بین‌بانکی رسیده است.

۱. Under sampling

۲. Bagging

۳. Boosting

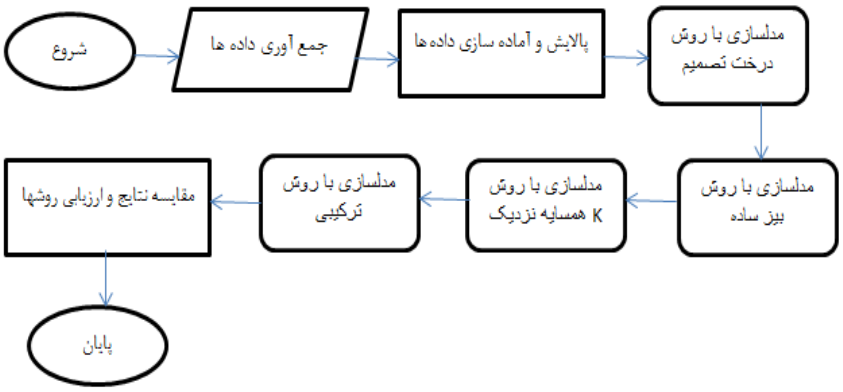
www.SID.ir

Archive of SID

عنوان مقاله	روش
تکذیک بازاریابی محصولات مبتنی بر داده‌کاوی برای محصولات بانکی [۱۱]	• پیشنهاد یک سیستم دولایه که اول مشتریان را خوشه‌بندی می‌کند و سپس یک مدل دسته‌بندی برای محصولات و کانال‌های ارتباطی می‌سازد؛ • پیشنهاد دو راه‌کار برای تعیین محصولات بانکی و نوع کانال: روش افرازی و روش مبتنی بر مدل با افرازبندی؛ • ثابت شد که روش افرازی، به‌تنهایی، صحت را افزایش می‌دهد اما مدل ترکیبی دقت بالاتری دارد.

a. روش اجرای تحقیق

نمودار زیر مراحل انجام کار در این تحقیق را ارائه می‌نماید:

نمودار ۱ مراحل انجام کار

ابتدا مختصری در مورد مفاهیم استفاده‌شده و تعاریف الگوریتم‌های داده‌کاوی به کار گرفته‌شده در این تحقیق، شرح و سپس مراحل کار توضیح داده شده است.

۱-۲- مدیریت ارتباط با مشتری (CRM)

مدیریت ارتباط با مشتری، ارتباط مشتریان با سازمان و نیازمندی‌های آنان را موردبررسی و تجزیه‌وتحلیل اصولی قرار می‌دهد. درواقع، CRM فرآیندی جهت گردآوری و یکپارچه‌سازی اطلاعات به‌منظور بهره‌برداری مؤثر و هدف‌دار از آن‌هاست. این اطلاعات می‌تواند در برقراری ارتباط با مشتریان، فروش، بازاریابی مؤثر یا نیازهای بازار باشد. مدیریت ارتباط با مشتری یک روش، یک نظام و از همه مهم‌تر یک راهبرد در کسب‌وکار است که هدف آن دسته‌بندی مشتریان و مدیریت

www.SID.ir

Archive of SID

آن‌ها به‌منظور بهینه‌سازی ارزش مشتری در درازمدت و بهره‌گیری سازمان از آن است. مدیریت ارتباط با مشتری، درواقع در فرآیندهای پیدا کردن مشتری، نزدیک شدن به آن، مدیریت و ایجاد رضایت در مشتریان و نگهداری آن‌ها است.

برقراری ارتباط با مشتریان به‌منظور شناسایی، حفظ مشتریان کلان و بهینه‌سازی ارائه خدمات در راستای افزودن به دوره ماندگاری مشتریان به سبب افزایش میزان رضایت آن‌ها و همچنین بالا بردن سودآوری مشتریان ناشی از افزایش قدرت رقابتی بیشتر و درنتیجه، کسب درآمد حاصل از فروش یا ارائه خدمت، در موفقیت بانک‌ها نقش بسزایی دارد [۱۲].

۲-۲- دسته‌بندی مشتریان در سیستم بانکی

هرروزه، مشتریان مختلفی برای دریافت انواع خدمات به بانک مراجعه می‌کنند. همیشه مشتریان دارای موقعیت یکسانی نیستند. از این رو، بانک می‌بایست مشتریان وفادار خود را شناسایی کند. معیارهای وفاداری مبتنی بر رفتار (نظیر تازگی، تکرار و ارزش پولی) که در بازاریابی مستقیم کاربرد زیادی دارند، به‌طور روزافزونی موردا ستفاده قرار می‌گیرند. این معیارها تصویر واقعی‌تری از اینکه یک شرکت تا چه اندازه نسبت به رقبایش خوب عمل می‌کند، فراهم می‌آورند. توانایی پیش‌بینی احتمال خرید را بهبود می‌دهند و اندازه‌گیری ارزش دوره عمر مشتری را ممکن می‌سازند.

۲-۳- داده‌کاوی

داده‌کاوی عبارت است از فرآیند استخراج اطلاعات نهان، الگوهای جالب و روابط مشخص در حجم زیادی از داده‌ها [۱۳].

یکی از روش‌های داده‌کاوی برای تحلیل داده‌ها، دسته‌بندی است که در آن، تأثیر چند متغیر یا چند نوع داده بر روی یک نوع داده یا یک متغیر بررسی می‌شود. به متغیرها و انواع داده‌هایی که تأثیر آن‌ها بررسی می‌شود، متغیر مستقل و متغیری که تأثیر بقیه داده‌ها بر روی آن بررسی خواهد شد، متغیر وابسته یا برچسب گویند؛ بنابراین، اولین کار برای استفاده از الگوریتم‌های دسته‌بندی، مشخص نمودن متغیرهای وابسته و متغیر مستقل است. خروجی الگوریتم‌های دسته‌بندی، مدلی برای توصیف دسته‌های موجود در

www.SID.ir

Archive of SID

داده‌هاست که پس‌ازاینکه ثابت شد که چقدر قابل‌اعتماد است و چنانچه صحت آن قابل‌قبول بود، می‌توان از آن برای پیشگویی داده‌های جدید استفاده نمود.

۱-۳-۲- درخت تصمیم

یکی از محبوب‌ترین روش‌های دسته‌بندی، درخت‌های تصمیم هستند؛ چراکه استفاده از آن‌ها به دانش گسترده‌ای نیاز ندارد. بنابراین، برای کاربردهای متفاوت در علوم مختلف بسیار منا سب‌اند، می‌توانند داده‌های چندبُعدی و داده‌های عددی و غیرعددی را تحلیل کنند، خروجی و مدل ایجادشده به‌راحتی قابل‌درک و فهم است و مراحل آموزش و دسته‌بندی درخت‌های تصمیم آ سان ا ست و به سرعت صورت می‌پذیرد. دقت د سته‌بندی درخت‌های تصمیم مناسب و زیاد است و حساس به داده‌های پرت نیست؛ چراکه می‌توان از طریق هرس کردن در خت اثر داده های پرت و نویز ها را کاهش داد. روش در خت تصمیم در تقسیم‌بندی داده‌ها به‌گونه‌ای است که هیچ داده‌ای حذف نمی‌شود؛ به‌عبارت‌دیگر، تعداد داده‌ها در گره اولیه با مجموع داده‌ها در شاخه‌های درخت ایجادشده برابر است.

۲-۳-۲- روش‌های دسته‌بندی بیزین

اساس این روش، قوانین احتمال است و مبتنی بر نظریه بیز است. در این روش، احتمال این‌که یک نمونه داده عضو یک د سته با شد، محا سبه می شود. شرط ا ستفاده از دسته‌بندی بیز ساده، استقلال شرطی ویژگی‌ها است؛ به این معنی که تأثیر یک ویژگی بر روی برچسب داده‌ها مستقل از تأثیر سایر ویژگی‌ها بر روی برچسب داده‌ها باشد. در غیر این صورت، می‌بایست از روش‌های تعمیم‌یافته قانون بیز استفاده نمود که به شبکه‌های بیزین معروف‌اند. از ویژگی‌های بیز ساده علاوه بر سادگی و اجرای راحت آن، این است که با یک‌بار پیمایش داده‌ها می‌توان کلیه احتمالات را محاسبه کرد. بنابراین، سرعت و دقت خوبی را برای پایگاه‌های داده بزرگ به همراه دارد.

۳-۳-۲- دسته‌بندی‌های K همسایه نزدیک

یکی از بهترین و پرکاربردترین الگوریتم‌های د سته‌بندی که از آن ا ستفاده گسترده‌ای در کاربردهای مختلف می‌شود KNN است. اساس این روش، تشابه بین داده‌ها است؛

www.SID.ir

Archive of SID

به عبارتی روش کار این الگوریتم به این صورت است که ابتدا نمونه‌های آموزشی که با کمک n ویژگی خود توصیف می‌شوند، در یک فضای n بُعدی ذخیره شده و سپس برای پیش‌بینی یک داده جدید، این الگوریتم دنبال k نمونه آموزشی که به داده نمونه شبیه‌تر است، می‌گردد که اصطلاحاً به آن k همسایه نزدیک گفته می‌شود.

برای محاسبه شباهت و نزدیکی داده‌ها، روش‌های متفاوتی وجود دارد؛ ازجمله فاصله منهاتن، اما شناخته‌شده‌ترین آن‌ها که اغلب استفاده می‌شود، فاصله اقلیدسی است.

۴-۳-۲- روش‌های تجمیعی[۱]

یکی از روش‌های افزایش صحت دسته‌بندی، استفاده از روش‌های تجمیعی است. در این روش‌ها، مدلی برای دسته‌بندی انتخاب می‌شود که ترکیبی از چندین دسته‌بندی است. هر دسته‌بندی رأی خود را صادر می‌کند و نتیجه نهایی در مورد برچسب کلاس براساس این رأی‌ها صادر می‌شود. معمولاً صحت روش تلفیقی بهتر از دسته‌بندی‌های پایه است؛ زیرا روش تلفیقی در صورتی برچسب کلاس را به نادرستی تعیین می‌کند که بیش از نیمی از دسته‌بندی‌های تشکیل‌دهنده آن، مرتکب خطا یا اشتباه شده باشند. هر چه تنوع مدل‌های تشکیل‌دهنده روش‌های تلفیقی بیشتر باشد، نتایج بهتری از خود نشان خواهند داد.

۳- تجزیه‌وتحلیل داده‌ها

۱-۳- مراحل آماده‌سازی داده‌ها

۱-۱-۳- جمع‌آوری داده‌ها

بانک انتخابی قریب به ۲۰ میلیون مشتری و روزانه حدود ۵ یا ۶ میلیون تراکنش دارد که در روزهای پایان ماه و روزهای واریز یارانه، این تعداد تا ۱۰ میلیون تراکنش نیز افزایش خواهد یافت. لذا حجم داده‌های موجود بسیار زیاد است و با سخت‌افزارها و منابعی که در اختیار عموم می‌باشد، امکان پردازش این داده‌ها وجود ندارد؛ بنابراین جامعه آماری کوچک‌تر شد. به‌این‌ترتیب که در ابتدا با استفاده از روش نمونه‌گیری، حدود ۱۰۰۰۰ مشتری به‌صورت تصادفی انتخاب شدند و اطلاعات مربوط به این مشتریان ازجمله جنسیت، تاریخ تولد، تاریخ افتتاح حساب و شماره کارت آن‌ها از

---

۱. Ensemble

www.SID.ir

Archive of SID

بانک اطلاعاتی استخراج شد. سپس اطلاعات تراکنش‌های مربوط به دو سال گذشته این مشتریان یعنی از خردادماه ۱۳۹۴ تا پایان مردادماه ۱۳۹۶ جمع‌آوری شدند. در قدم بعد با نظر کارشناسان خبره بانکی، فیلدهای مؤثر مربوط به تراکنش‌های این مشتریان شناسایی و سایر فیلدها از مجموعه داده‌ها حذف شد.

۲-۱-۳- یکپارچه‌سازی داده‌ها

ازآنجایی‌که معمولاً داده‌ها در سازمان‌ها و بانک‌ها متمرکز نیستند و سیستم‌ها پراکنده و حتی نوع داده‌ها در زیر سیستم‌های مختلف متفاوت است، لذا برای به‌دست آوردن آمار درست و دقیق می‌بایست داده‌ها را از زیر سیستم‌های مختلف جمع‌آوری، متمرکز و یکپارچه نمود.

۳-۱-۳- بررسی وضعیت داده‌ها و آماده‌سازی آن‌ها

هدف این تحقیق، بررسی تراکنش‌های غیرحضوری از درگاه‌های مبتنی بر کارت‌های عضو شتاب است؛ بنابراین پس از انتخاب فیلدها و جمع‌آوری داده‌های مربوط به تراکنش‌های مشتریان، تراکنش‌های غیرحضوری از درگاه‌های مبتنی بر حساب و تراکنش‌های حضوری مشتریان شناسایی و حذف شدند.

پس‌ازآن، نوبت به پاک‌سازی این داده‌ها رسید. برای شناسایی و حذف داده‌های پرت، براساس نظر کارشناسان خبره، ابتدا داده‌های مربوط به کارت‌های هدیه در مجموعه داده‌ها شناسایی شده و ازآنجاکه دارندگان کارت هدیه به‌عنوان مشتری بانک محسوب نمی‌شوند، لذا تراکنش‌های کارت هدیه از مجموعه داده‌ها حذف شد. در مرحله بعد، دستگاه‌های متعلق به سایر بانک‌ها که تراکنش‌های بسیار زیادی داشتند، به‌عنوان نقاطی که احتمالاً دستگاه بانک نمونه در آن منطقه وجود ندارد و مشتریان بانک نمونه به خاطر عدم وجود دستگاه بانک نمونه و محدودیت جغرافیایی، ناچار به استفاده از دستگاه‌های سایر بانک‌ها شده‌اند، شناسایی و کلیه تراکنش‌های مشتریان از طریق این دستگاه‌ها، از مجموعه داده‌ها حذف شدند.

برای بازسازی رکوردهایی که برخی از فیلدهای آن خالی بود نیز با استفاده از تولید اعداد تصادفی مقادیری برای داده‌های گمشده تولید شد و به‌این‌ترتیب، تعداد مشتریان انتخابی به ۵۱۰۳ مشتری و تعداد تراکنش‌های جمع‌آوری‌شده حدود

www.SID.ir

Archive of SID

۱۵۱۲۴۱۱ تراکنش رسید. همچنین به‌منظور سهولت کار و بالا بردن میزان دقت، داده‌های غیر عددی تبدیل به داده‌های عددی شدند؛ به‌عنوان‌مثال فیلد نوع تراکنش که دارای مقادیری ازجملهFT ،BLPY،NFT و غیره بود با مقادیر عددی جایگذاری شد.

۴-۱-۳- یافتن شاخص‌های مؤثر در تعیین مشتریان وفادار

جهت یافتن مشتریان وفادار، در ابتدا لازم بود شاخص‌های مؤثر در تعیین این‌گونه مشتریان از طریق تراکنش‌های بانکی مشخص شوند. جهت تعیین این شاخص‌ها، نظرات کارشناسان خبره ازجمله کارشناسان بخش بازاریابی، روابط عمومی و فناوری اطلاعات چند بانک نمونه از طریق مصاحبه جمع‌آوری شد؛ ازجمله مهم‌ترین شاخص‌هایی که در خصوص مشتریان وفادار در تراکنش‌های بانکی شناسایی شدند، می‌توان طول عمر مشتری، میانگین گردش حساب هفتگی و میانگین تعداد تراکنش هفتگی را نام برد.

۵-۱-۳- یافتن شاخص‌های مؤثر در تعیین خدمات سودآور

جهت یافتن خدمات سودآور، در ابتدا لازم بود شاخص‌های مؤثر در تعیین این‌گونه خدمات از طریق تراکنش‌های بانکی مشخص شوند. جهت تعیین این شاخص‌ها نظرات کارشناسان خبره جمع‌آوری شد؛ ازجمله مهم‌ترین شاخص‌هایی که در خصوص خدمات سودآور در تراکنش‌های بانکی شنا سایی شدند، می‌توان به تعداد تراکنش‌ها، میانگین مبلغ گردش هفتگی و میانگین مبلغ کارمزد هفتگی اشاره نمود.

۶-۱-۳- تجمیع داده‌ها

پس از تعیین شاخص‌های مشتریان وفادار و خدمات سودآور، لازم بود تا اطلاعات مربوط به مشتریان و خدمات در رابطه با هر یک از شاخص‌ها جمع‌آوری شود. در این مرحله با استفاده از نرم‌افزار (SQL) و زبان برنامه‌نویسی JAVA برنامه‌هایی نوشته شد و اطلاعات به‌دست‌آمده برای هر مشتری در یک رکورد خلاصه‌سازی و ذخیره شد. همچنین اطلاعات به‌دست‌آمده برای هر خدمت نیز در یک رکورد خلاصه‌سازی و ذخیره شد. انواع خدمات تشخیص داده‌شده بانک نمونه ۸۶ نوع خدمت است.

www.SID.ir

Archive of SID

۷-۱-۳- ترکیب اطلاعات مشتریان و خدمات

در این مرحله، اطلاعات خدمات و مشتریان ترکیب شدند؛ به‌این‌ترتیب که پس از تشخیص انواع خدمات و دسته‌بندی خدمات بر اساس نوع درگاه و تراکنش‌های مشتریان به تفکیک نوع خدمت دسته‌بندی شدند. پس از انجام این مرحله، تعداد ۱۱۲۹۸۷ رکورد اطلاعاتی به دست آمد که این داده‌ها وارد مدل‌سازی شدند.

۸-۷-۳- بارگذاری داده‌ها

برای ساختن یک مدل، به داده‌هایی از هردو دسته مشتریان وفادار و بی‌وفا و هر دو دسته خدمات سودآور و عادی نیاز است. در هریک از مدل‌های موردا ستفاده در این بخش جهت شناسایی خدمات سودآورِ مورد استقبال مشتریان وفادار[۱]، خدمت ارزنده یا عادی به‌عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته می‌شود. مقدار یک برای متغیر وابسته به معنای ارزنده و سودآور بودن سرویس و مقدار صفر به معنای عادی بودن آن خدمت است. در این مطالعه از ۳۷ متغیر مستقل ثبت شده، ۲۷ مورد از آن‌ها برای فرآیند شناسایی خدمت ارزنده انتخاب شده است.

۹-۷-۳- مشخص کردن برچسب کلاس

در این تحقیق، روش یادگیری در مدل‌های دسته‌بندی، روش‌های با ناظر[۲] است. در این روش‌ها با استفاده از داده‌هایی که برچسب کلاس آن‌ها از قبل دانسته شده است، مدل‌ها ساخته یا آموزش داده می‌شوند. این نحوه آموزش، یادگیری تحت نظارت[۳] نامیده می‌شود؛ زیرا که مقادیر محاسبه‌شده یا تخمین زده‌شده با نتایج معلومی مقایسه می‌شوند. در اینجا برچسب داده‌های آموزشی توسط افراد خبره و کارشناسان بانکی و تعاریف نظام بانکی کشور [۱۵] تعیین شده است.

۴- ساخت مدل

پس از آماده سازی داده‌ها، در قدم اول داده‌های ورودی به‌طور تصادفی به دو دسته تقسیم می شوند. دسته اول که شامل ۷۰ در صد از داده‌های ورودی است، به‌عنوان

---

۱. Service Usage

۲. Supervised Methods

۳. learning supervised

www.SID.ir

Archive of SID

مجموعه آموزشی وارد مرحله آموزش می‌شوند. دسته دوم که شامل ۳۰ درصد دیگر از داده‌ها است، به‌منظور اعتبارسنجی به کار می‌روند تا مدل به‌دست‌آمده با آن‌ها ارزیابی شود. در این تحقیق به‌منظور افزایش دقت پاسخ‌ها، ابتدا از ۳ مدل یا دسته‌بندی پایه یعنی درخت تصمیم، قانون بیز و k همسایه نزدیک برای ایجاد مدل دسته‌بندی استفاده شد و سپس با استفاده از روش رأی‌گیری[۱] یک مدل ترکیبی ساخته شد؛ ورودی دسته‌بندی‌های فوق یکسان است. برای دسته‌بندی یک نمونه جدید در روش رأی‌گیری، هر یک از دسته‌بندی‌های پایه پیشگویی کلاس خود را به‌عنوان یک رأی برمی‌گردانند و روش، بر اساس آرای جمع‌آوری‌شده، رأی نهایی یعنی برچسب کلاس را تعیین می‌کند.

جدول پارامترهای تعیین‌شده در ساخت مدل‌های فوق به شرح زیر است:

جدول ۲ پارامترهای مدل‌های پایه

مدل پایه	نام پارامتر	مقدار
درخت تصمیم	حداقل تعداد برگ	۳
	حداقل تعداد ریشه	۶
	تعداد نمونه‌ها در هر تکرار	۳۳۸۹۶
K همسایه نزدیک	تعداد همسایه	۵

در مرحله اول، هر یک از مدل‌های فوق تک‌تک ساخته و ارزیابی شدند و در مرحله بعد، به‌منظور افزایش دقت و عملکرد مدل‌ها در پیش‌بینی خدمات سودآور، مدل‌های فوق با روش رأی‌گیری با یکدیگر ترکیب شدند.

۵- نتیجه‌گیری

۵-۱- مقایسه نتایج و ارزیابی روش‌ها

نتایج حاصل از ارزیابی هر یک از مدل‌های پایه (به‌تنهایی) و روش ترکیبی، با معیارهای منحنی مشخصه عملکرد سیستم روی کل داده‌ها، در جدول ۳ آورده شده است:

جدول ۳ نتایج ارزیابی روش ترکیبی

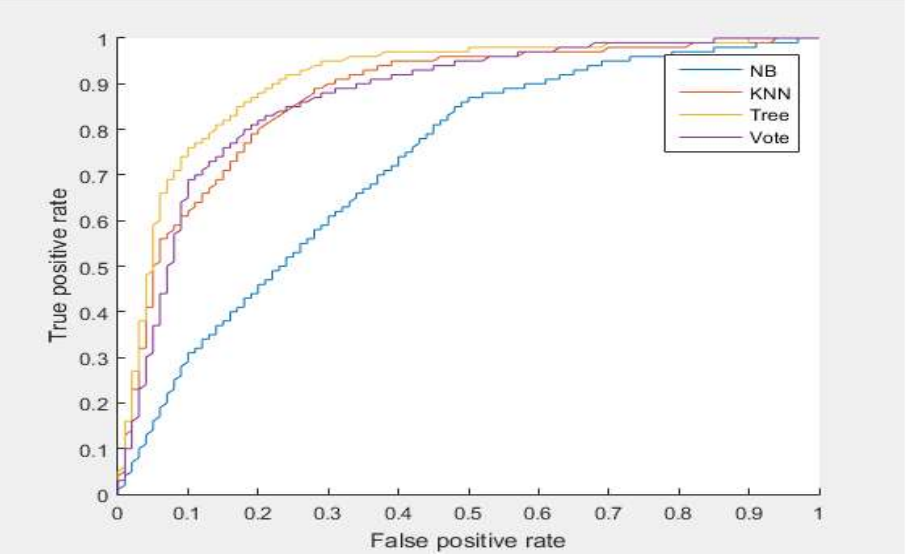
۱. Voting

www.SID.ir

Archive of SID

نام روش	سطح زیر منحنی[۱]	بازخوانی[۲]	صحت[۳]	حساسیت[۴]	وضوح[۵]
درخت تصمیم	۹۶/۹۶	۹۷/۴۱	۹۷/۱۸	۹۷/۴۱	۹۶/۵۰
K همسایه نزدیک	۹۳/۰۶	۹۳/۴۲	۹۳/۲۶	۹۳/۴۲	۹۲/۷۱
بیز ساده	۶۸/۷۰	۷۵/۵۱	۷۴/۸۳	۷۵/۵۰	۶۱/۸۹
ترکیبی	۹۵/۲۲	۹۴/۴۴	۹۴/۸۰	۹۴/۴۴	۹۶/۰۱

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، دقت مدل K همسایه نزدیک در شناسایی خدمات سودآور ۹۳/۲۶ در صد، دقت مدل بیز ۷۴/۸۳ در صد و دقت مدل درخت تصمیم ۹۷/۱۸ درصد است، اما پس از ترکیب مدل‌ها، دقت روش ترکیبی ۹۴/۸۰ درصد شده است. مدل ترکیبی ۹۴/۴۴ درصد از خدمات سودآور را به‌درستی شناسایی کرده است؛ درحالی‌که مدل بیز ساده ۷۵/۵۰ درصد و k همسایه نزدیک ۹۳/۴۲ درصد از خدمات سودآور را درست تشخیص داده‌اند. همچنین مدل ترکیبی، ۹۶/۰۱ درصد از خدمات عادی را درست شناسایی کرده و در مجموع، ۹۴/۴۴ درصد از خدمات را به‌درستی تشخیص داده و عملکرد بهتری نسبت به روش بیز ساده و K همسایه نزدیک داشته است.

۱. AUC
۲. Recall
۳. Accuracy
۴. Sensitivity
۵. Specificity

www.SID.ir

Archive of SID

نمودار ۲ نمودار منحنی مشخصه عملکرد روش‌های ترکیبی

نمودار ۲ سطح زیر منحنی روش ترکیبی را در مقایسه با هر یک از مدل‌های پایه نشان می‌دهد. مدل بیز ساده با سطح زیر منحنی ۶۸/۷۰ در صد، عملکرد خوبی روی داده‌ها نداشته است، اما با ترکیب آن با مدل درخت تصمیم که سطح زیر منحنی آن ۹۶/۹۶ درصد بوده است، مدل ترکیبی به‌دست‌آمده که سطح زیر منحنی آن ۹۵/۲۲ شده است و دقت خوبی را در تشخیص خدمات سودآور داشته است. همچنین مدل ترکیبی عملکرد بهتری را در مقایسه با مدل K همسایه نزدیک با سطح زیر منحنی ۹۳/۰۶ دارد. محور افقی در این نمودار نمایش‌دهنده خدمات سودآوری است که به‌درستی تشخیص داده نشده‌اند و محور عمودی نمایش دهنده خدمات سودآوری است که درست تشخیص داده‌شده‌اند.

جدول ۴ ماتریس درهم‌ریختگی هر یک از مدل‌های پایه و روش ترکیبی را نشان می‌دهد:

جدول ۴ نتایج الگوریتم‌های روش ترکیبی

نام روش	مثبت درست[۱]	مثبت نادرست[۲]	منفی نادرست[۳]	منفی درست[۴]
درخت تصمیم	۲۴۶۷۰	۳۰۰	۶۵۵	۸۲۷۱
K همسایه نزدیک	۲۴۴۰۳	۵۶۷	۱۷۱۹	۷۲۰۷
بیز ساده	۲۴۳۲۱	۶۳۸	۷۸۹۰	۱۰۳۶
ترکیبی	۲۴۶۵۹	۳۱۱	۱۴۵۱	۷۴۷۵

نتایج ذکرشده در جدول ۴ نشان می‌دهد که مدل ترکیبی در مقایسه با روش‌های دسته‌بندی با یک مدل، چه تعدادی را درست تشخیص داده است. مدل ترکیبی از کل تراکنش‌های مشتریانی که خدمات سودآور را مورد استقبال قرار داده‌اند، ۲۴۶۵۹ تراکنش را تشخیص داده است؛ درحالی‌که مدل K همسایه نزدیک ۲۴۴۰۳ تراکنش و بیز ساده

۱. True Positive
۲. False Positive
۳. False Negative
۴. True Negative

www.SID.ir

Archive of SID

۲۴۳۲۱ تراکنش را شـــناســـایی کرده‌اند. همچنین مدل ترکیبی از کل تراکنش‌های خدمات عادی ۷۴۷۵ تراکنش را ت شخیص داده ا ست و در مقابل، مدل K هم سایه نزدیک ۷۲۰۷ و بیز ساده تنها ۱۰۳۶ تراکنش را شناسایی کرده‌اند. بنابراین همان‌طور که از مقایسه نتایج ارزیابی فوق مشـــخص اســـت، اســـتفاده از روش‌های ترکیبی در مقایســـه با روش‌های دسته‌بندی با یک مدل معمولاً از دقت بیشتری برخوردار است. همچنین پس از ترکیب چند مدل پایه و اســـتفاده از روش رأی‌گیری، ســـطح زیر منحنی نیز بهبود یافته و به محور ۱ نزدیک‌تر شده است.

اما همان‌طور که از نتایج ارزیابی مشخص است، عملکرد روش درخت تصمیم با این جامعه آماری، در مقایســـه با روش ترکیبی بهتر بوده اســـت که به علت نتایج ضـــعیف روش بیز ســـاده و تأثیر آن اســـت. بنابراین، هرچقدر تعداد مدل‌های پایه بیشتر شود، زمان مدل سازی و پیچیدگی کار افزایش خواهد یافت. انتخاب مدل پایه نیز در دقت نهایی مؤثر خواهد بود؛ به‌عنوان‌مثال، در اینجا، مدل بیز روی داده ها عملکرد خوبی ن شان نداده ا ست و بهتر این ا ست که با مدل دیگری جایگزین شود. به‌عنوان ادامه کار این تحقیق، می‌توان مدل‌های پایه دیگر ازجمله شـبکه‌های عصـبی و ماشـین بردار پشـتیبان را نیز ارزیابی نمود و چنانچه عملکرد بهتری داشـتند، در مدل ترکیبی اســـتفاده کرد تا دقت مدل افزایش یابد یا با توجه به نتایج خوب درخت تصـــمیم، می‌توان از مدل‌های ترکیبی گردآوری خود راه‌انداز[۱] و توان‌افزایی[۲] با مدل پایه درخت تصمیم استفاده نمود.

۶- بحث و جمع‌بندی

در این تحقیق به‌منظور مقایسه بین نتایج دسته‌بندی، در حالتی که از یک مدل پایه استفاده شـــود با زمانی که از مدل‌های متعدد و متفاوت اســـتفاده شـــود، روش ترکیبی و روش رأی‌گیری به کار گرفته شـــد. در روش ترکیبی، ســـه مدل پایه متفاوت یعنی k همســـایه نزدیک، بیز ساده و درخت تصمیم مورداستفاده قرار گرفت و نتایج تک‌تک این روش‌ها با یکدیگر مقایســـه شـــد. در نهایت با ترکیب این ســـه مدل و اســـتخراج یک مدل ترکیبی که بر اســـاس رأی اکثریت، برچســـب کلاس را تعیین می‌نمود، به مدلی رســـیدیم که دقت آن از تک‌تک مدل‌ها به‌تنهایی، بالاتر بود. اگرچه داده‌های ورودی در هر ســـه روش بالا یکســـان

---

۱. Bagging

۲. Boosting

www.SID.ir

Archive of SID

بودند، اما نتایج ارزیابی مدل‌ها تفاوت داشتند. از مقایسه نتایج ارزیابی مدل‌های پایه و روش‌های تجمیعی می‌توان نتیجه گرفت که همواره روش‌های تجمیعی از دقت بیشتری برخوردار هستند.

در این تحقیق با یکپارچه‌سازی چند ماژول ازجمله بانک اطلاعاتی، پیش‌پردازش‌های اولیه و مدل دسته‌بندی تجمیعی، پایگاه دانشی ایجاد شد که می‌تواند برای شناسایی و اعتبارسنجی مشتریان و بررسی وضعیت خدمات ارائه‌شده روی درگاه‌های بانک نمونه کارا باشد.

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌کنید مصطفی اسماعیلی و بهروز مینایی در مقاله تحلیل مشتریان بانک بر اساس میزان فعالیت در شبکه شتاب با استفاده از فنون داده‌کاوی، با خوشه‌بندی مشتریان، میزان سودمندی آن‌ها در شبکه شتاب را بررسی کردند [۴]. بشیری و همکاران نیز در مقاله تحلیل ارزش مشتری در بانک با استفاده از روش‌های داده‌کاوی و تحلیل سلسله مراتبی فازی، مشتریان را بر اساس متغیرهای داده‌های تراکنشی آن‌ها به ۴ گروه پلاتینیومی، طلایی، نقره‌ای و سربی دسته‌بندی کردند [۱۴، ص ۴۳-۲۳]؛ اما در این تحقیق خدمات بانک به‌منظور سیاست‌گذاری برنامه‌های متناسب با هر درگاه و هر خدمت، دسته‌بندی شدند. مدل ارائه شده می‌تواند در بانک‌ها برای پیش‌بینی سودآور بودن راه‌اندازی یک خدمت یا حتی یک درگاه مورداستفاده قرار گیرد.

جدول ۵ مقایسه سایر مقالات با مدل پیشنهادی

عنوان مقاله	مدل استفاده‌شده	دستاورد
تحلیل مشتریان بانک براساس میزان فعالیت در شبکه شتاب با استفاده از تکنیک‌های داده‌کاوی [۴]	الگوریتم K-Means مدل بسط‌یافته RFM	• ارائه مدلی برای دسته‌بندی مشتریان بر مبنای فعالیت و میزان کارمزد آن‌ها در شبکه شتاب؛ • بررسی میزان سودمندی مشتریان در شبکه شتاب؛ • شناسایی مشتریان فعال با کمترین میزان کارمزد.
تحلیل ارزش مشتری در بانک با استفاده از تکنیک داده‌کاوی و تحلیل سلسله مراتبی فازی [۱۴، ص ۴۳-۲۳]	فرآیند تحلیل سلسله‌مراتب فازی الگوریتم K-Means مدل بسط‌یافته DFMT	• خوشه‌بندی مشتریان بر مبنای متغیرهای داده‌های تراکنشی آن‌ها؛ • میزان تأثیر هر یک از معیارهای مدل dfmt[۱] در امتیازدهی به مشتریان مشخص شده است.
مقاله حاضر	مدل دسته‌بندی تجمیعی	• ارائه مدلی برای دسته‌بندی خدمات بانک؛ • شناسایی درگاه‌ها و خدمات سودآور در شبکه شتاب؛

۱. Demographic-Frequency-Money-Trust

www.SID.ir

Archive of SID

		• ارائه مدل پیشنهادی با ترکیب متغیرهای داده‌های خدمات با مدل RFM.

ازآنجایی‌که حجم داده‌های موجود در بانک‌ها بسیار زیاد است و پردازش این حجم داده نیاز به منابع و سخت‌افزارهای مناسب دارد، لذا در این تحقیق با استفاده از روش نمونه‌گیری جامعه آماری کوچک‌تر شده است؛ بنابراین قطعاً پاسخ به‌دست‌آمده جواب نهایی بانک نخواهد بود و چنانچه بانک بخواهد در این زمینه فعالیت کند و نتیجه آن را برای سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری ملاک عمل قرار دهد، می‌بایست این روش را تعمیم داده و روی کل داده‌ها و کل مشتریان لحاظ کند و با در اختیار گرفتن سرورهای قوی و سخت‌افزار و منابع مناسب مدل را از کل داده‌ها استخراج کند تا جواب نهایی بوده و بتوان بر اساس آن تصمیمات مدیریتی گرفت. همچنین می‌بایست از مباحث BigData کمک گرفت که موضوع این تحقیق نبوده و خود یک حوزه تحقیق مفصل را می‌طلبد.

از سوی دیگر، چنانچه امکان دسترسی به داده‌های کلیه زیرسیستم‌ها فراهم باشد، متغیرهای دیگری نیز وجود دارند که به‌شرط در اختیار داشتن آن‌ها، می‌توانند با ورود به مدل به تشخیص بهتر رفتار مشتریان و کشف الگوهای دیگر کمک کنند.

با توجه به هزینه‌های هنگفتی که بانک‌ها برای راه‌اندازی شعبه جدید و حفظ شعب موجود متحمل می‌شوند، گسترش خدمات الکترونیکی و ترغیب مشتریان به استفاده از خدمات غیرحضوری می‌تواند کارگشا باشد. از سوی دیگر، درآمد حاصل از دریافت کارمزد خدمات الکترونیکی، سود سرشاری عاید بانک‌ها خواهد نمود. با توجه به‌دقت خوبی که روش‌های دسته‌بندی تجمیعی برای بررسی رفتار مشتریان دارند، پیشنهاد می‌شود از این روش‌ها برای بررسی کلاهبرداری و تراکنش‌های تقلب و پول‌شویی نیز استفاده شود.

۷- منابع

[1] Jamal Shahrabi, Esmaeil Hadavandi, Data mining in the banking industry, Amirkabir University of Technology Branch, 2011, pp. 8-71.

[2] Ravichandran, S. S., et al., Rule-base data mining systems for customer queries, Computing Communication & Networking Technologies (ICCCNT), 2012 Third International Conference on, IEEE, 2012.

www.SID.ir

Archive of SID

[3] Mohammad Taghi Taghavifard, Reza Habibi, Hamed Abdolahi, Determination of bank survivability and profitability using decision tree and regression forest model, Journal of Modern Researches in Decision Making vol. 2, no. 4, 2017, pp. 58-79.

[4] Mostafa Esmaeili, Behrouz Minaei, Bank customer analysis based on the amount of activity in the accelerated network using data mining techniques, Information Technology Management Conference Shahid Beheshti University, 2015.

[5] XI, Y.-p. and C. Min, Application of Data Mining Technology in CRM System of Commercial Banks, DEStech Transactions on Engineering and Technology Research (eeta), 2017.

[6] Çaliş, A., Data mining application in banking sector with clustering and classification methods, Industrial Engineering and Operations Management (IEOM), 2015 International Conference on, IEEE, 2015.

[7] Bahari, T. F. and M. S. Elayidom, An efficient CRM-data mining framework for the prediction of customer behaviour. PROCedia Computer Science 46: pp. 725-731, 2015.

[8] Shakouri, H., Presenting a model for predicting needed technologies in banks using SOM and ARM, Knowledge & Technology, in Press, 2016.

[9] Sajad Shokouhyar, Ali Otarkhani, Prediction of the behavior of e-banking customers by using data mining methods (Case study: Bank of the city), International Conference on Management and Economic Development, 2016.

[10] Maryam Sadat Motahari, designing a Model to Improve Banking Systems Based on Predicting Customer Interests: Using Data Mining Methods, Journal of Information Technology Management Vol. 8, no. 2, 2017, pp. 393-414.

[11]Mitik, M., Data Mining Based Product Marketing Technique for Banking Products,. Data Mining Workshops (ICDMW), 2016 IEEE 16th International Conference on, IEEE, 2016.

[12] Azim Zarei, Designing a Structural Model for Customer Disruption in Public Banks (Case study: Selected Banks of Semnan), Journal of Management Research in Iran vol. 21, no. 1, 2017.

www.SID.ir

Archive of SID

[13] Han, J., et al., Data mining: concepts and techniques, Elsevier, 2011.

[14] Seyed Alireza Mousavi Bashiri, Amir Afsar and Arash Mahjubi Fard, Analysis of customer value in the bank using data mining technique and fuzzy hierarchical analysis, Journal of Management Research in Iran vol.19,no1,2015,pp.23-43

[15] "Concepts, Definitions and Methods", the website of the Central Bank of the Islamic Republic of Iran, available on 15/7/1397, available at the link: https://www.cbi.ir/simplelist/4505.aspx

www.SID.ir